

evropský
sociální
fond v ČR

EVROPSKÁ UNIE

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

OP Vzdělávání
pro konkurenceschopnost

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Název vzdělávacího materiálu:	Světové a české drama 19. - 21. století - struktura maturitního okruhu a úkoly
Číslo vzdělávacího materiálu:	VY_32_INOVACE_CJL1.3.01b
Autor vzdělávacího materiálu:	PhDr. Olga Šimandlová
Období, ve kterém byl vzdělávací materiál vytvořen:	březen 2013
Vzdělávací oblast:	Jazyk a jazyková komunikace
Vzdělávací předmět:	Český jazyk a literatura
Tematická oblast:	Světové a české drama 19. - 21. století
Ročník, pro který je vzdělávací materiál určen:	4. ročník gymnázia (vyšší stupeň)
Anotace:	Vzdělávací materiál slouží k systematizaci učiva ve 4. ročníku při přípravě na maturitní zkoušku. Obsahuje cvičné úkoly k ověření poznatků. Inovuje výuku využitím pracovních listů v papírové podobě nebo na foliích k projekci na meotaru.
Citace použitých zdrojů:	HÁNOVÁ Eva a kol. <i>Odmaturuj z literatury 1.</i> 3. vyd. Brno: Didaktis, 2004. ISBN 80-7358-016-0. s. 77, 133-134, 191-193. POLÁŠKOVÁ, Taťána, MILOTOVÁ Dagmar, DVOŘÁKOVÁ Zuzana. <i>Literatura: přehled středoškolského učiva.</i> 2. vyd. Třebíč: Petra Velanová, 2006. ISBN 80-902571-6-X. s. 93-94, 121-122, 185-187. SOCHROVÁ, Marie. <i>Český jazyk a literatura.</i> 1. vyd. Havlíčkův Brod: Nakladatelství Fragment, 2007. ISBN 978-80-253-0468-6. s. 43,69-70, 83. Vlastní zdroje.
Vzdělávací materiál vytvořen v rámci projektu Sportovní gymnázium - škola 21. století	

OSNOVA TÉMATU:

1. SVĚTOVÉ A ČESKÉ DRAMA 19. STOLETÍ

- světové drama 19. století
- počátky českého divadla
- české realistické drama
- úkoly k tématu Světové a české drama 19. století

2. SVĚTOVÉ A ČESKÉ DRAMA 20. - 21. STOLETÍ

- světové drama
- české drama 1. poloviny 20. století
- české drama 2. poloviny 20. - 21. století
- úkoly k tématu Světové a české drama 20. - 21. století

1. SVĚTOVÉ A ČESKÉ DRAMA 19. STOLETÍ

1.1 SVĚTOVÉ DRAMA 19. STOLETÍ

Nikolaj Vasiljevič Gogol - ruský dramatik

Revizor - satirická komedie

Anton Pavlovič Čechov - ruský dramatik

zakladatel lyrického dramatu

lyrické drama: potlačena dějovost, děj nemá tradiční kompozici, děj vyrůstá z nitra postav hledajících životní jistoty, v popředí dialogy

Višňový sad, Tři sestry, Racek, Strýček Váňa - lyrická dramata

Henrik Ibsen - norský dramatik

Divoká kachna - hra s naturalistickými prvky

Nora - drama o soudobé společnosti s kritikou měšťanské morálky

Oskar Wilde - anglický dramatik irského původu

Jak je důležité míti Filipa - konverzační komedie se satirickými prvky

1.2 POČÁTKY ČESKÉHO DIVADLA

počátky českého divadla na přelomu 18. a 19. století, doba národního obrození

1783 - Stavovské divadlo v Praze (původně Nosticovo divadlo)

1786 - 1789 Vlastenecké divadlo, též zvané **Bouda, Praha**

Václav Thám

Břetislav a Jitka, Vlasta a Šárka - vlastenecké hry

Karel Ignác Thám

překlady několika her klasiků, např. Shakespeara, Moliéra, Schillera

Prokop Šedivý

Masné krámy, Pražští sládci - lidové frašky

Václav Kliment Klicpera

Rohovín čtverrohý, Divotvorný klobouk, Veselohra na mostě, Každý něco pro vlast - jednoaktovky, veselohry

Matěj Kopecký

loutkové divadlo

1.3 ČESKÉ REALISTICKÉ DRAMA 19. STOLETÍ

Josef Kajetán Tyl

dramatická báchorka: pohádkový příběh s nadpřirozenými bytostmi se prolíná se skutečným životem

Strakonický dudák aneb Hody divých žen, Lesní panna aneb Cesta do Ameriky, Jiříkovo vidění, Tvrdohlavá žena - dramatické báchorky

Fidlovačka aneb Žádný hněv a žádná rvačka - fraška se zpěvy

Paličova dcera, Pražský flamendr - hry ze současného života

Jan Hus, Kutnohorští havíři - hry historické s vlasteneckými ideály

Prozatímní divadlo v Praze, založeno **1862**, snaha o české kamenné divadlo

Národní divadlo v Praze, založeno **1868**, otevřeno 1881, po dvou letech vyhořelo, znovu otevřeno 1883

významní umělci: arch. Josef Zítka, Mikuláš Aleš, František Ženíšek, Josef Myslbek, opona Vojtěch Hynais

Ladislav Stroupežnický

první dramaturg Národního divadla

Naši furianti - veselohra z vesnice o vztazích mezi lidmi

Gabriela Preissová

tragédie ze slovácké vesnice

Gazdina roba (libreto k opeře Eva Bohuslava Foersterova)

Její pastorkyňa (libreto k opeře Její pastorkyňa Leoše Janáčka)

Alois a Vilém Mrštíkové

Maryša - realistická tragédie

Rok na vsi - původně románový cyklus, později zdramatizován jako činohra

Jaroslav Vrchlický

Noc na Karlštejně - veselohra (námět pro český filmový muzikál režiséra Zdeňka

Podskalského natočený v roce 1973, písně skladatele Karla Svobody a textaře Jiřího Štáidla)

Hippodamie - melodramatická tragédie z řecké mytologie (hudba Zdeněk Fibich)

Julius Zeyer

Radúz a Mahulena - romantická pohádka (hudba Josef Suk)

Alois Jirásek

Jan Hus, Jan Žižka, Jan Roháč z Dubé - realistické historické hry

Vojnarka, Otec - realistické hry ze současnosti

Lucerna - pohádková hra s humornými prvky

1.4 ÚKOLY K TÉMATU SVĚTOVÉ A ČESKÉ DRAMA 19. STOLETÍ

1. Myslíte si, že je i v dnešní době aktuální téma satirické komedie Nikolaje Vasiljeviče Gogola Revizor? Pokud ano, vysvětlete proč.
2. Ruský dramatik Anton Pavlovič Čechov je považován za tvůrce lyrického dramatu. Objasněte znaky lyrického dramatu.
3. Co víte o pražském divadle, které neslo postupně názvy Nosticovo a Stavovské, jaký byl jeho repertoár?
4. Jaké hry a kterých dramatiků se hrály v letech 1786 - 1789 ve Vlasteneckém divadle, též zvaném Bouda? Víte, proč brzy divadlo zaniklo?
5. Co jsou to jednoaktovky a které jednoaktovky napsal Václav Kliment Klicpera?
6. Josef Kajetán Tyl vytvořil nový dramatický útvar dramatickou báchorku. Uveďte, čím se taková hra vyznačuje, které Tylovy báchorky znáte a jaký dramatický konflikt řeší.
7. Kteří významní čeští umělci se podíleli na stavbě a výzdobě Národního divadla v Praze?
8. Který dramatik (byl prvním dramaturgem Národního divadla v Praze) poukázal na vztahy mezi lidmi na české vesnici, jak se jeho hra řešící spor o ponocného jmenuje a jaké lidské povahy odhaluje?
9. V jakém nářečí napsali Alois a Vilém Mrštíkovi realistickou tragédii Maryša a na jaký problém hrou poukázali?
10. Co víte o hrách Jaroslava Vrchlického a Julia Zeyera?

2. SVĚTOVÉ A ČESKÉ DRAMA 20. – 21. STOLETÍ

2.1 SVĚTOVÉ DRAMA

Guillaume Apollinaire - francouzský dramatik

Prsy Tiréziovy - nová forma dramatu: volný sled scén, vtipných nápadů, kontakt s divákem v hledišti

George Bernard Shaw - anglický dramatik

Svatá Jana - nová forma dramatu: kronikářský typ hry s volnou strukturou

Pygmalion - komedie, námět pro muzikál My Fair Lady

Bertolt Brecht - německý dramatik

Matka Kuráž a její děti - epické drama: děj přerušují komentáře, vypravěč nebo zpěvák (songy), přímo oslovuje diváka v hledišti, neskrývané zacházení s jevištní technikou včetně přestavby jeviště či převlékání kostýmů před diváky.

Žebrácká opera

Samuel Beckett - irský dramatik

absurdní drama, též antidrama, antihra: útvar na hranici grotesky a tragédie, tragikomické situace a dialogy, neschopnost vzájemně se dorozumět a pochopit

Čekání na Godota - absurdní drama (též antidrama, antihra), Konec hry, Poslední páska

Eugén Ionesco - francouzsky píšící dramatik rumunského původu

Plešatá zpěvačka

Friedrich Dürrenmatt - švýcarský dramatik

Návštěva staré dámy - tragická komedie

2.2 ČESKÉ DRAMA 1. POLOVINY 20. STOLETÍ

Fráňa Šrámek

lyrické drama, hry s prvky impresionismu a vitalismu

poetická náladovost, hravost, na diváka působí nejen text, ale i scéna, osvětlení, hudba (zavedl režisér Národního divadla v Praze Jaroslav Kvapil)

Léto, Měsíc nad řekou - lyrická dramata

Jaroslav Kvapil - režisér Národního divadla v Praze

Rusalka - libreto k opeře Antonína Dvořáka

Karel Hugo Hilar - režisér v Městském divadle na Vinohradech v Praze, později v Národním divadle v Praze zavedl tzv. jevištní expresionismus

Karel a Josef Čapkové - hra Ze života hmyzu

Neoficiální lidové divadlo: šantány a kabarety

vzorem šantány a kabarety v Paříži (kabaret Moulin Rouge) a ve Vídni

kabaret **Červená sedma** - založil **Jiří Červený**, zpěvák, textař

kabaret **Revoluční scéna** - vedl **Emil Artur Longen**

v kabaretu vystupovali Eduard Bass (konferenciér, bavič, zpěvák), Ferenc Futurista, Saša Rašilov, Vlasta Burian, písň Jaroslava Hašlera

Osvobozené divadlo

1926 - 1938

avantgardní divadelní scéna

režiséři **Jindřich Honzl** a **Jiří Frejka**

herci **Jiří Voskovec** a **Jan Werich** - autoři her

hudbu skládal jazzový komponista **Jaroslav Ježek**

autorské divadlo: vliv poetismu, inspirace lidovou zábavou, kontakt s divákem, tvůrčí divadlo, improvizace, děj se dotváří přímo na jevišti, vtipné dialogy i na forbině

Vest Pocket revue (Malá kapesní revue) - vliv poetismu: volné scénky, písň, tanec, vtipné průpovídky, studentská legrace tzv. hlína

Caesar, Osel a stín, Kat a blázen, Balada z hadrů, Rub a líc, Těžká Barbora, Pěst na oko - hry s politickou satirou, s varováním před nebezpečím nacismu

písň propojovaly děj (Hej rup, David a Goliáš, Nebe na zemi, Svět patří nám aj.)

režisérské Divadlo D 34

1933 - 1941

avantgardní experimentální scéna

Emil František Burian - režisér, dramaturg, spisovatel, skladatel, výtvarník a herec

režisérské divadlo: lyrický styl, propojuje všechny umělecké složky (text, hudbu, výtvarné složky, taneční vystoupení, osvětlení podle požadavků režiséra)

uvedeny hry Klicpery, Shakespeare, Moliéra

zdramatizovány Haškovo Osudy dobrého vojáka Švejka za světové války, Dykův Krysař, Máchův Máj

Vítězslav Nezval - hry Milenci z kiosku, Manon Lescaut

Bertolt Brecht - Žebrácká opera

voiceband - rytmizovaná sborová recitace

s recitačním souborem E. F. Burian pracuje jako s hudebním tělesem využívá hloubky hlasu, jeho zabarvení, melodie

2.3 ČESKÉ DRAMA 2. POLOVINY 20. - 21. STOLETÍ

Jan Drda

hry s jinotaji Hrátky s čertem, Dalskabáty, hříšná ves aneb Zapomenutý čert

Vítězslav Nezval

básnická hra Dnes ještě zapadá slunce nad Atlantidou

budovatelská tematika:

Vašek Káňa - Parta brusiče Karhana

Pavel Kohout - Dobrá píseň

František Hrubín

lyrické drama, tzv. generační hry: převládající je nitro postav, v dialozích odhaleny charaktery a morálka postav

Srpnová neděle, Křišťálová noc

Václav Havel

absurdní drama, též antidrama, antihra: tragikomické situace a dialogy plné neochoty i neschopnosti dorozumět se s jinými lidmi, kritika přebujelé byrokracie

Zahradní slavnost, Vyrozumění, Ztížená možnost dorozumění, Odcházení - absurdní dramata
Audience, Vernisáž – jednoaktovky

Pavel Kohout

Atest, Marast- jednoaktovky

Marie zápasí s anděly - celovečerní hra

existenciální hry o hledání životních jistot:

Josef Topol - Konec masopustu, Sbohem, Sokrate

Ludvík Kundera - Totální kuropění, Malé radosti

Karel Steingerwald - Dobové tance

Divadla malých forem a autorská divadla:

Reduta (pořady z povídek a písniček Jiřího Suchého a Ivana Vyskočila)

Divadlo Na zábradlí (činohra i pantomima, mim Ladislav Fialka)

Divadlo Semafor - rok 1959, Jiří Suchý, Jiří Šlitr

Člověk z půdy, Kdyby tisíc klarinetů, Dobře placená procházka, Jonáš a tingl-tangl, Kytice

Od roku 1967 v divadle Semafor též **Jiří Grossmann** a **Miloslav Šimek** - Návštěvní dny, po smrti Jiřího Grossmanna spolupracoval Miloslav Šimek s **Ludškem Sobotou**, později s **Jiřím Krampolem**

Divadlo Jára Cimrmana

založeno 1967, **Zdeněk Svěrák a Ladislav Smoljak**

1. část hry „seminář“, 2. část hry „referát“ ilustrován

Posel z Liptákova, Záskok, Švestka, Vyšetřování ztráty třídní knihy, Němý Bobeš, Dobytí severního pólu, Blaník

divadlo Husa na provázku, Brno

Studio Ypsilon, Praha

dramatik Jan Schmid, herci Martin Dejdar, Jiří Lábus aj.

Divadlo Sklep, Praha

Milan Šteindler, Tomáš Vorel, David Vávra, Tomáš Hanák

Bytové divadlo - 70. a 80. léta 20. století, hry zakázaných autorů inscenovány jako soukromá představení pro okruh nejbližších známých v domácím prostředí

2.4 ÚKOLY K TÉMATU SVĚTOVÉ A ČESKÉ DRAMA 20. - 21. STOLETÍ

1. Jakým způsobem ovlivnil Guillaume Apollinaire hrou Prsy Tiréziovy podobu dramatu?
2. Čím se vyznačuje tzv. epické drama? Doložte na hře Bertolta Brechta Matka Kuráž a její děti.
3. Které tvůrce absurdního dramatu ve světové a české literatuře 20. - 21. století znáte a co víte o jejich tvorbě?
4. Lyrické drama vytvořil Fráňa Šrámek i František Hrubín. Uveďte jejich lyrické hry a objasněte, čím si jsou podobné a čím odlišné?
5. Co jsou to kabarety? Které kabarety znáte a kdo ze známých umělců v nich působil?
6. Jaký je rozdíl mezi autorským a režisérským avantgardním divadlem?
7. Co víte o repertoáru Osvobozeného divadla a divadla E. F. Buriana?
8. Co jsou to jednoaktovky? Uveďte, které jednoaktovky napsal Václav Havel a které Pavel Kohout a co v nich oba dramatici řeší. Mají hry něco společného?
9. Proč bylo divadlo Semafor ve své době tak populární? Co víte o protagonistech divadla?
10. Co je typické pro Divadlo Jára Cimrmana? Uveďte některé hry.